

طرح پردیس شهری کو، سنگی مشهد (مجمع فرهنگی، تفریحی، ورزشی)

الف- سابقه:

تصویر بخشی از کوهسنگی در دهه ۴۰ شامل: استخر، ساختمان باشگاه و قسمتی از کوه سنگی

محدوده ای که از دیرباز به نام کوهسنگی معروف است، شامل دو کوه سنگی است از سنگ خارا به ارتفاع حدود ۷۰ متر، ساختمانی با عملکرد پذیرایی و برگزاری جشن ها و مراسم موسوم به باشگاه و یک استخر بزرگ و عمیق که هم منبع ذخیره آب مجموعه و هم برای ایجاد منظر زیبا در مقابل ساختمان باشگاه احداث شد که توسط مرحوم اسدی استاندار خراسان در زمان پهلوی اول ساخته شده است. خیابان کوهسنگی با درختان کهنسال خود که در دو دهه گذشته به تدریج خشک شدند و قنات آبی که این استخر را پر می کرد و مازاد آب آن درختان خیابان کوهسنگی را آبیاری می نمود، جزو این مجموعه می باشد. کوه ها از دیرباز گردشگاه مردم مشهد به ویژه جوانان بوده است و در باشگاه مراسم عروسی و جشن برگزار می گردید.

ب- وضع موجود قبل از اجرای طرح:

کیفیت مجموعه کوهسنگی در پنج دهه اخیر و تا زمانی که این طرح تهیه شد سیر قهقرایبی پیمود از جمله در دهه چهل برای ساخت آرامگاه نادرشاه افشار از کوه سنگ برداشت شد و به تدریج شکل طبیعی کوه تغییر یافت. در همین دوران تخریب کوه و برداشت سنگ توسط شرکت های ساختمانی برای مصرف در پی ساختمان های شهر ادامه یافت. وضعیت منفی مسیل متروکه موجود تشدید یافت و آب قنات به مرور تقلیل یافت. بعد از سال ۱۳۵۷ قسمت هایی از اراضی توسط ادارات آب و برق اشغال گردید و در مجاورت کوه پست فشار قوی احداث شد. قسمتی از اراضی کوهسنگی به پیمانکاران این ادارات واگذار شد، در اطراف کوه سیم خاردار کشیده شد، در بخش باقیمانده اراضی تخلیه زباله و نخاله صورت گرفت و در اطراف استخر قدیمی نرده های آهنی و پایه های بتنی کار گذاشته شد و بخش های پیرامونی اراضی توسط سازمان مسکن به افراد بی خانمان واگذار گردید و آلونک سازی در داخل اراضی از یک طرف و حضور معتادین از طرف دیگر مجموعه را به یک فضای منفی متصل به شهر تبدیل نمود.

در سال ۱۳۷۲ شهردار وقت مشهد (آقای مهندس امیری پور) با پشتیبانی استاندار وقت (آقای مهندس مفیدی) تصمیم به تغییر روند موجود و ارتقاء کیفیت این محدوده گرفتند و انجام مطالعات و طراحی آن را به مشاور بافت شهر واگذار نمودند و به اتکاء تجربیات مشابه در گذشته، اینجانب مدیریت این طرح را عهده دار شدم.

پ- محدوده مطالعاتی کوهسنگی

بنا به پیشنهاد مدیر طرح و موافقت کارفرما (شهرداری مشهد) مطالعات در دو مقیاس انجام گرفت تا برای اولین بار توجه بیشتری به ارتفاعات پیرامون شهر مشهد به عمل آید و این ارتفاعات در جایگاه شایسته خود در توسعه پایدار مشهد قرار گیرند و از دخل و تصرف در اراضی کوهستانی و اعمال سلیقه ها و تخریب ها جلوگیری گردد. در آن زمان امکان استفاده از تصاویر ماهواره ای نبود، و لذا برای شناخت بیشتر ارتفاعات جنوب مشهد دو سورتی پرواز با هلی کوپتر از فاصله مشهد تا وکیل آباد و از فراز ارتفاعات جنوب مشهد و جاده موجود انجام گرفت و از این محدوده ها عکس و فیلم تهیه شد که در تدقیق مطالعات و ارائه ایده های طرح مورد استناد قرار گیرد.

ت- مطالعات و راهبردهای مقیاس کلان (جنوب شرق مشهد):

منطقه مطالعاتی کلان از حدود دره طرقيه و بند گلستان و ادامه آن باغ وکیل آباد آغاز و ارتفاعات جنوب مشهد تا فرودگاه و همچنین محورهای بیرامون، کوهسنگی، و امکانات و محدودیت های فضای باز- سبز این محدوده وسیع را شامل می گردد.*

جمع بندی این مطالعات در گزارشی با عنوان طرح راهبردی کوهسنگی به کارفرما ارائه و مورد تصویب قرار گرفت. بخش هایی از پیشنهادهای و ایده های مطروحه به اجرا در آمد و بخش هایی نیز با اجراء پروژه های خاص (مترو، تبدیل مسیر وکیل آباد به اصلی ترین ارتباط ترافیکی شرق به غرب مشهد، احداث تقاطع های متعدد غیرهمسطح، ساخت و سازهای سنگین در دامنه ارتفاعات و ...) متاسفانه عملی نگردید و بستر این پیشنهادات دگرگون شد. چکیده پیشنهادات عبارت بوده است از:

۱. حفاظت، احیاء و ارتقاء کیفیت محیطی رود- دره طرqbه- وکیل آباد و تبدیل آن به باغ خطی برای ارتباط بین بافت شهر مشهد و ارتفاعات و دره های زیبای بینالود از طریق یک بستر سبز گردشگری
۲. ارتقاء کیفیت محیط و فضای سبز جاده وکیل آباد و تبدیل آن به باغ خطی برای ارتباط گردشگری و گذران اوقات فراغت شهر مشهد با بیلاقات طرqbه و شاندیز (بدانگونه که در گذشته بوده است)
۳. حفاظت ارتفاعات جنوبی مشهد و تبدیل آن ها به کمربند سبز جنوب مشهد
۴. تلاش برای همپیوندی لکه های بزرگ باز- سبز جنوب و غرب مشهد (پارک ملت، پردیس دانشگاه، باغ ملک و کوهسنگی و امتداد این بستر تا فضای سبز مجاور فرودگاه) و تبدیل آن به دالان سبز از فرودگاه تا بیلاقات مشهد
۵. تبدیل پادگان لشگر ۸۸ به فضای سبز عمومی و ایجاد پیوند بین آن و باغ الندشت و اتصال هر دو به مجموعه پیشنهادی
۶. ارتقاء کیفیت و طراحی محیطی خیابان کوهسنگی تا میدان تقی آباد با ایده امتداد طبیعت کوه سنگی به داخل بافت شهر
۷. ساماندهی ساخت و ساز در اطراف کوهسنگی برای تنظیم منظر مناسب از فراز کوه
۸. تخصیص اراضی پرشیب سنگی جنوب کوهسنگی (جنوب بزرگراه) به مجموعه هایی با بستر سبز و کاربری های بزرگ مقیاس مورد نیاز شهر گردشگری- زیارتی مشهد و بازدیدکنندگان از آن

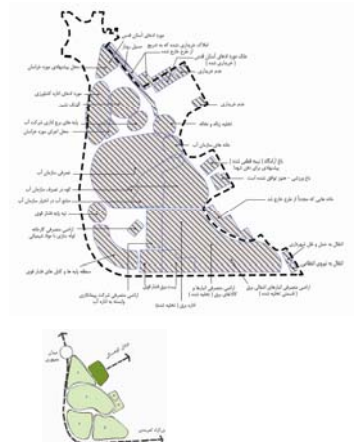
مقیاس اجرایی:

در این مقیاس اراضی یکصد هکتاری موسوم به کوه سنگی مورد مطالعه قرار گرفت و با نظریه طراحی پردیس شهری (باغ های همپیوند) طراحی شد که توضیح بیشتر آن در سطور آتی ارائه خواهد شد. ضمن ایجاد هماهنگی در کل طرح، هر یک از باغ ها به تناسب امکانات و محدودیت ها و شرایط بستر و پیرامون مورد طراحی ویژه قرار گرفت و در مجموع در نزدیکی بافت شهری طراحی تقریباً هندسی با کفسازی صاف انجام و به تدریج و در نزدیکی طبیعت سنگی کوه، کیفیت بستر و فضاها با گرایش بیشتری به طبیعت طراحی شد. باغ ها در پیرامون کوه ها یعنی در پیرامون باغ سنگی قرار گرفته اند و به وسیله قطار، درشکه، دوچرخه و مسیر پیاده که در دو سوی همه آنها گل و گیاه، درخت و سبزه طراحی شده مرتبط هستند. پارکینگ ها در خارج ترین قسمت باغ ها پیش بینی شده اند.

* مهمترین عناصر باز- سبز مورد نظر عبارتند از: جاده وکیل آباد به طول حدود ۱۲ کیلومتر با آب روان و درختان کهنسال به ویژه توت و اشن که به عنوان مسیر گردشگری و ارتباط با ارتفاعات زیبای طوقیه و شاندیز مورد استفاده نسل های گذشته بوده است و همچنین فضای باز- سبز حدود ۲۵۰ هکتاری پردیس دانشگاه و بیش از ۵۰ هکتار پارک ملت و حدود ۳۰۰ هکتار باغ ملک آباد، پردیس، کوهسنگ، و بارک جنگل، محاوره فرودگاه یادگار، لشکر ۸۸ و ... می باشد.

مجمع فرهنگی - تفریحی کوهسنگی و دو کوه خارا و بافت شهری پیرامون

وضعیت اراضی باقیمانده کوهسنگی که قطعه‌قطعه شده و هر قطعه توسط اداره، سازمان، کارخانه و یا مسیر کابل های فشار قوی تصرف شده بود.

ج- باغ های هفت گانه همپیوند:

این مجموعه به مساحت حدود ۹ هکتار در پیرامون استخر قدیمی (که به عنوان مخزن آبیاری بخش شمالی عمل می کند) و باشگاه قدیمی (سالن پذیرایی) که از ابتدای ساخت کوهسنگی شکل گرفته، طراحی شده است.

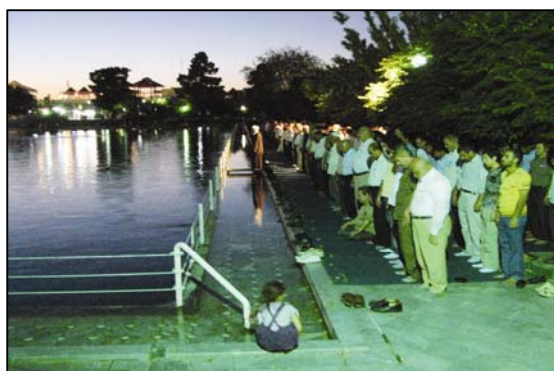
امروز - منظر باشگاه و استخر پس از ایجاد ارتباط ایمن مردم با آب

دیروز - اراضی باغ پذیرایی - کوهسنگی که بخش وسیعی از آن (در قسمت پایین تصویر) قبل از اجرای طرح محل تخلیه زباله و نخاله بوده است. اتومبیل ها و اتوبوس ها در نزدیکی استخر قدیمی مشاهده می شود.

عناصر اصلی این مجموعه عبارتند از:

- باشگاه قدیمی: بازپیرایی شد و رستوران مشرف به استخر، استفاده از آن را به صورت یک فضای پذیرایی، تسهیل می‌کند.
- باشگاه جدید: در مجاورت باشگاه قدیم و برای تکمیل عملکرد آن احداث شده است، علاوه بر امکان برگزاری کنفرانس‌ها و جلسات شهرداری مشهد، برای برگزاری جشن‌ها و از جمله جشن ازدواج طراحی شده است و بدین ترتیب شهرداری مشهد مانند شهرداری شهرهای پیشرفته جهان با ارائه تسهیلات مناسب در جشن زوج‌های جوان مشارکت می‌کند. تمام نیازها و خدمات برای برگزاری جشن و عروسی با هزینه کم در نظر گرفته شده است. در این بنا همچنین رستوران غذای سریع و دفاتر مدیریت اداره پارک و محل کمک‌های اولیه نیز پیش‌بینی شده است. این ساختمان به نحوی طراحی و جانمایی شده است که از دید ورودی اصلی منظر باشگاه قدیمی را خدشه‌دار نسازد و ضمناً کمبدهای تأسیساتی و فضایی آن را جبران نماید. دو باشگاه از طریق پل‌های ارتباطی به یکدیگر مرتبط بوده و امکان استفاده همزمان و مجزای این دو ساختمان پیش‌بینی شده است.
- حیاط‌های پذیرایی: در دو سوی استخر و در نه حیاط (فضای نیمه محصور) که هر حیاط شامل دو غرفه و یک بوفه است و با روش‌های سنتی از مردم پذیرایی می‌شود. حیاط‌ها در اختلاف سطح با یکدیگر قرار گرفته و حیاط‌ها با جویبارهایی به هم متصل و هر یک از آنها در داخل انواع گل‌ها محصور شده‌اند.
- سرویس‌های بهداشتی: به تعداد مورد نیاز این مجموعه و در سطحی پایین‌تر از زمین با سقف سبز پیش‌بینی شده است.

امروز- همان استخر با استفاده از شیوه پاشویه، آنقدر ایمن شده است که پیش‌نماز بدون نگرانی سجاده بر آب قرار می‌دهد.

دیروز- استخر قدیمی توسط نرده‌های آهنی، گلدان‌های بزرگ بتنی، از دسترس مردم جدا شده بود.

مظهر آب آبیاری در دو سوی استخر قدیمی محلی برای بازی کودکان در آب خنک جاری است.

جویبار ورودی از باغ فرهنگی به باغ پذیرایی و آب‌نمای ادامه این مسیرها که در نهایت به استخر قدیمی می‌ریزد. برای جلوگیری از ورود آب‌های ناشی از شستشوی کف، دو جوی کوچک مجزا در دو طرف مسیر آب پیش‌بینی شده است.

امروز - منظر محور خیابان کوهسنگی - فضای سبز احیاء شده خیابان کوهسنگی، تپه‌های گل جداکننده مجتمع کوهسنگی از خیابان‌های پرهیاهوی مجاور و گل‌های خوشبویی که دعوت‌کننده هستند.

دیروز - وضعیت خیابان ۲۰ متری و مقاره‌های نیمه‌مخروبه ▼

دیروز - منظر محور خیابان کوهسنگی - فضایی خشک و نامطبوع دید از ورودی کوهسنگی به سوی شمال ▲

امروز - محور خیابان ۲۰ متری یکی از ورودی‌های باغ پذیرایی در ترکیبی از آب، آبشار واژگون و درخت

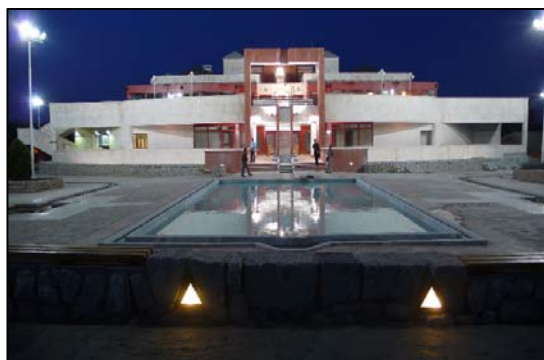
جویبارها در نزدیک بافت شهری از طراحی منظم و متناسب شهری برخوردار است.

آبشار ارتباطی دو باغ (فرهنگی - پذیرایی) دیوار سنگ طبیعی مربوط به باغ فرهنگی و کف سنگ صاف مرتبط به باغ پذیرایی

آبشارها و آبناهای ارتباطی از باغ پذیرایی به طبقه زیرین باشگاه جدید

نمای جنوبی باشگاه (عکس شب)

یکی از حیاط‌های پذیرایی نه گانه در اطراف استخر قدیم پذیرای انبوه مردمی است که از هیاهوی شهر به تنگ آمده و در جستجوی آرامش در طبیعت هستند.

راهنما :

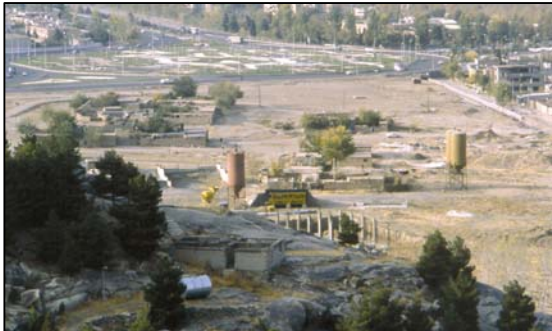
۱- محوطه دور ساختمان	۱۷- سرویس های بهداشتی
۲- فضای باز ورودی (سرپوشیده)	۱۸- انباری
۳- سال ورودی	۱۹- سرویس های بهداشتی
۴- سال مرکزی	۲۰- راهرو
۵- آسانسور	۲۱- آبدارخانه
۶- پله های ارتباطی	۲۲- آشپزخانه
۷- اداری	۲۳- پیشخوان
۸- انتظار و پذیرایی	۲۴- رستوران غذای سریع
۹- اطلاعات و پذیرایی	۲۵- سرویس های بهداشتی
۱۰- بهداری	۲۶- سرویس های کارکنان
۱۱- اطفال گمشده	۲۷- اتاق کارکنان
۱۲- سال ورودی	۲۸- محل بارگیری
۱۳- اطلاعات و مرکز تلفن	۲۹- ورودی رستوران سریع
۱۴- اتاق منشی و انتظار	۳۰- فضای باز
۱۵- مدیر و پذیرایی	۳۱- حیاط مرکزی
۱۶- فضای باز	۳۲- اتاق هوا رسان

این باغ در بخش شمال غربی مجتمع، با مساحت حدود ۲۰ هکتار قرار دارد و قبل از آغاز و اجرای طرح توسط آلودکن‌نشینان، کارگاه‌های سنگ‌تراشی و همچنین توسط سازمان آب تصرف شده بود. بخشی از این اراضی به محل تخلیه زباله و نخاله تبدیل گردیده بود و اراضی توسط کال (مسیل) به دو نیمه تقسیم شده بود و از نظر مالکیت نیز مشکلات متعددی داشت و همچنین لوله های آب شهر از قسمتی از آن عبور می کرد که خوشبختانه امروز با اجرای موزه خراسان و در آینده با احداث مجموعه دوستی ملل، مجموعه این باغ با مقیاس ملی و فراملی خواهد بود.

عناصر اصلی (بناها، فضاها)

- موزه خراسان: بنای زیبایی است برای ارائه تاریخ و عناصر تاریخی خراسان*
 - مجموعه کودک و آینده: در محل زیر زمین، ساختمان برج اداری سازمان آب که از احداث آن جلوگیری به عمل آمده با استفاده از باقیمانده اسکلت موجود احداث گردیده است. این مجموعه مرتبط با طبیعت کوه احداث شده و شامل فضاهایی برای سرگرمی و آموزش و ارتقاء دانش کودکان است. سالن تئاتر و موسیقی، سالن‌های فروش کتاب، پرورش فکری کودکان، یونیسف، کامپیوتر و ارتباطات، رستوران ویژه کودکان، بازی‌های کنترل از راه دور، اسباب‌بازی و غیره از جمله فضاهای این مجموعه است.
 - راسته صنعتگران و هنرمندان: شامل حدود ۶۰ واحد مستقل جهت استقرار، کار و عرضه صنایع دستی و آثار هنرمندان مشهد و محل نمایش کارهای هنری افراد می‌باشد. هدف از این کار، حمایت عملی از حرفه‌ها و هنرمندانی است که در تخریب و توسعه مرکز شهر، فضای کاری خود را از دست داده‌اند و حرفه آنان در خطر نابودی است.
 - چند فضای میدان مانند و آمفی‌تئاترهای هوای آزاد: که در مجاورت کوه پیش‌بینی شده و در آن جشن‌ها، آیین‌های مذهبی، تئاتر، مراسم ورزش‌های سنتی و باستانی از جمله گشتی چوخه، ورزش زورخانه‌ای و گردهمایی کودکان دبستانی، خیمه شب بازی، تردستی، تئاتر و نمایش‌های پهلوانی برگزار می‌شود.
 - خانه دوستی ملل: شهر مشهد به دلائل مختلف می‌تواند یک مرکز فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و مذهبی در آسیا بالاخص در آسیای میانه باشد.
 - فرهنگی: به دلیل حضور فردوسی طوسی و مرکزیت زبان پارسی
 - اقتصادی: به دلیل توانایی بالقوه اقتصادی این شهر و عدم وجود شهر هم‌تراز در این منطقه از آسیا.
 - اجتماعی: به دلیل مهاجرت و حضور همه اقوام ایرانی از جمله: ترک، کرد، فارس و غیره و همچنین اقوامی از سایر کشورها از جمله: افغانی، پاکستانی، عرب، ترکمن و ...
 - مذهبی: به دلیل آرامگاه امام هشتم (ع).
 - طبیعی: وجود طبیعت سرشار و دره‌های بسیار زیبای کوه‌های بینالود در جنوب مشهد
- لذا حضور یک مرکز فرهنگی- هنری بین‌المللی با تأکید بر فرهنگ ملل فارسی زبان در مجاورت باغ فرهنگی کوهسنگی پیشنهاد شده است، که عاملی برای توسعه رابطه فرهنگی کشور ما با این اقوام و فرهنگ‌ها و به ویژه ساکنین کنونی خراسان بزرگ باشد.
- خانه نیایش: در بخش شمالی کوهسنگی و در امتداد یک محور جویباری مملو از گل و گیاه پیش‌بینی شده است.

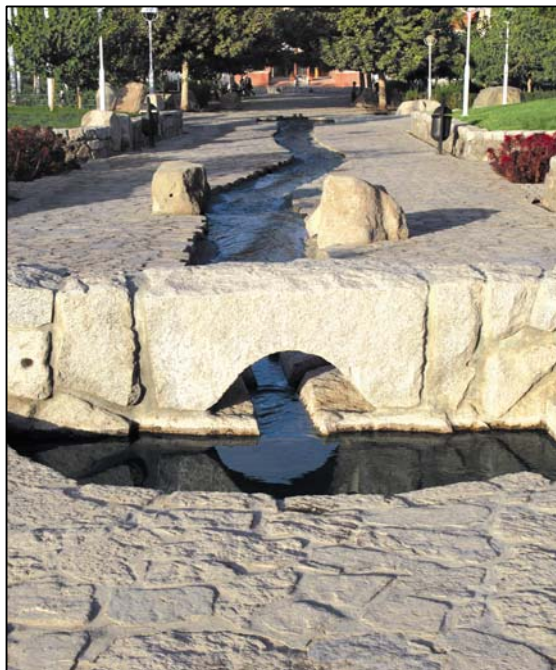

دیروز- وضعیت اراضی باغ فرهنگی قبل از آغاز طرح- در اراضی پای کوه مخزن سیمان و پایه‌های برج اداری شرکت آب، در سمت راست مخزن سیمان دیگر برای ساخت و ساز اداری، کمی دورتر آلودکن‌های حلبی و آجری ساخته شده توسط تهیدستان و در غالب زمین محل‌های تخلیه زباله و نخاله قابل مشاهده است.

* این مجموعه توسط مهندسین مشاور ایردشت و به وسیله زنده یاد مرحوم استاد دکتر محمدامین میرفندرسکی طراحی و توسط سازمان میراث فرهنگی احداث شده است.

میدان سو (جهت) و آبنمایی که از یک طرف به فرم کالبدی موزه خراسان اشاره می‌کند و از طرف دیگر جهات جغرافیایی را با واژه‌های پارسی، باختر (شمال)، نیمروز (جنوب)، خوروران (شرق) و باختر (غرب) نشان می‌دهد.

مسیر میدان آرش به طرف باشگاه جدید

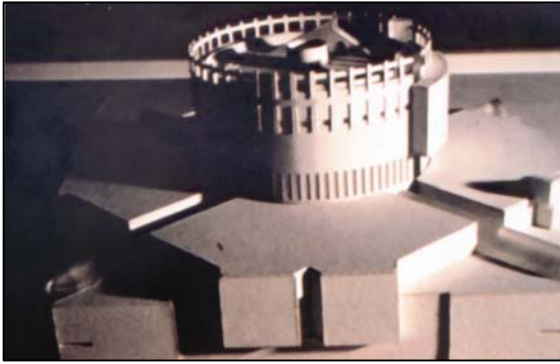
قسمتی از مسیر جویبار جاری از کوه به طرف باشگاه جدید در ترکیب آب و درخت و گل

گونه‌های گیاهی خاص با بوهای خوش و رنگ های متنوع در ارتباط با جویبارها

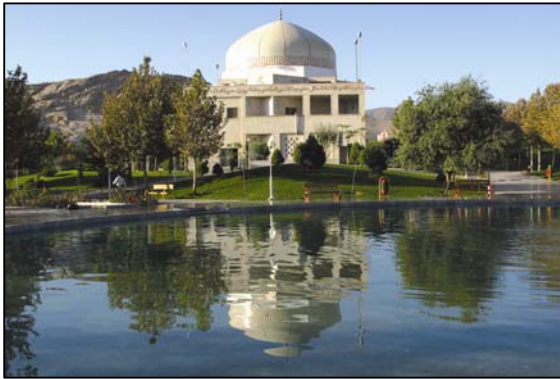
محور باغ ایرانی - جویبار - گل و درختان سایه دار در دو طرف

باغ فرهنگی - موزه خراسان، عنصر اصلی باغ فرهنگی است. (ماکت موزه)

خانه دوستی ملل - ماکت مقدماتی مجموعه - این مجموعه جهت آگاهی رسانی و مبادلات فرهنگی بین مشهد و کشورهای آسیای میانه که علاقمند به فرهنگی فارسی و ارتباط با ایرانیان و بالخصوص خراسانیان، که به عنوان بخش مهمی از خراسان بزرگ هستند، پیشنهاد شده است.

خانه نیایش در مجموعه باغ فرهنگی و در محوری با آرایش باغ ایرانی

راسته صنعتگران و هنرمندان - تصویر بخش جنوبی از درون باغ پذیرایی

مجموعه کودک و آینده - تالار سینما، دیوارها و سقف موج و رنگی

مجموعه کودک و آینده - مراجعین مجموعه دربرگیرنده اقشار و سنین مختلف است.

راهنما :

۱- نگهبانی و اطلاعات	۱۲- نیم طبقه - محل فروش نوارهای صوتی تصویری
۲- بوفه همکف	۱۳- نیم طبقه - اطاق عکاسی
۳- سالن نمایشگاه و فروشگاه کتاب کودک	۱۴- نیم طبقه - سرویس های عمومی
۴- سرویس های عمومی	۱۵- نیم طبقه - بوفه کودک
۵- رستوران مخصوص کودک	۱۶- نیم طبقه - سالن بازی های کامپیوتری
۶- سالن آمفی تئاتر	۱۷- فضاهای عمومی (ورودی ها، پله ها، راهروها و آبنماها)
۷- موتورخانه	۱۸- ورودی میدان آرش
۸- اطاق برق	۱۹- ورودی از محور موزه خراسان
۹- نگهبانی و اطلاعات	۲۰- ورودی از کوه
۱۰- سالن بازی های کامپیوتری	۲۱- ارتباط به فضای باز برای کودکان
۱۱- سالن سمعی بصری اطلاعات علمی - بازی های علمی	۲۲- محوطه تجمع و بازی با ماشین های کوچک قابل کنترل

باغ فرهنگی - میدان گردهمایی - عکس شب - برگزاری آیین ها و جشن ها توسط تلویزیون

باغ فرهنگی - میدان گردهمایی و ورزشی - برگزاری یکی از مراسم عمومی. در گوشه چپ محل استقرار مرشد ورزش های باستانی دیده می شود.

ورودی مجموعه کودک از میدان آرش - چهره آرش در برف

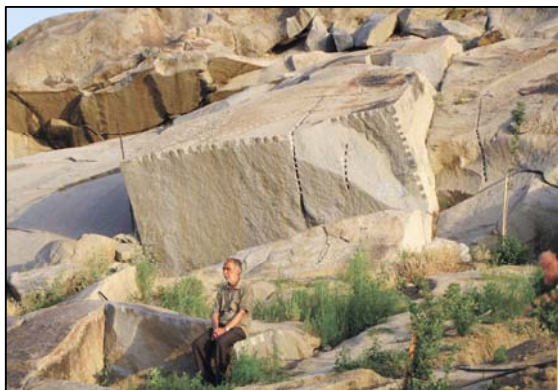
مجموعه کودک و آینده - نشانه نون و قلم در مقابل محور نمازخانه و در عین حال نشانه ورودی مجموعه

قسمتی از طرح پل های ارتباطی و پناهگاه های چوبی در ارتفاع برای دیده بانی کودکان از مجموعه بازی خود

این مجموعه طبیعی در قلب مجتمع کوهسنگی است، با مساحتی حدود ۳۰ هکتار که شامل دو عنصر اصلی یعنی دو کوه سنگی است که در طی سالیان متمادی به صورت معدن سنگ استفاده شده است.

دیروز - آثار برداشت سنگ از کوهسنگی برای احداث بنای یادبودی در شهر مشهد، سیمای طبیعی کوه را دگرگون و از وضعیت طبیعی خارج نمود. آثار تخریب در نقاط مختلف کوه قابل رؤیت است.

دیروز - تصویری از وضع مخروبه اولیه بدنه کوه غربی - محدوده ای که تصاویر صفحات آینده نشان دهنده طرح اجراء شده بر آن است.

امروز- کوهسنگی- استخر پای کوه و فضای سبز به وجود آمده بر سنگ های خارا

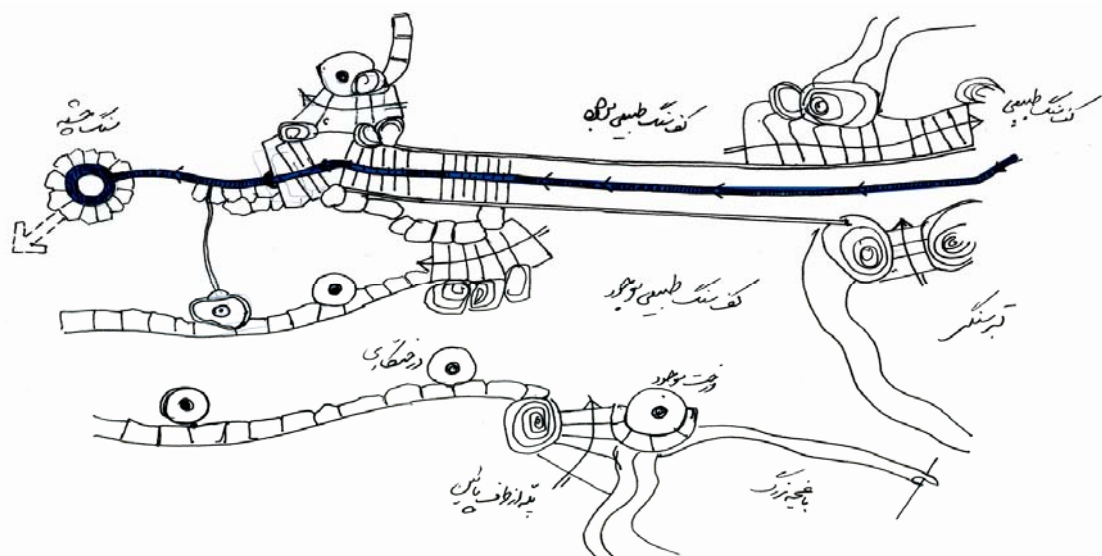
ایده‌های اصلی این باغ عبارتند از:

- کوه شرقی مرتفع‌تر است و با راه کمتر و روحیه آرام‌تر طراحی شده است و در کوه غربی که کم ارتفاع تر ولی گسترده تر است مردم از مسیرهای متعدد و ایمن اجرا شده به فراز کوه می‌رسند. جایی که آرامگاه شهدای گمنام قرار دارد و منظر کامل شهر مشهود و ارتفاعات و اماکن مذهبی و دشت شمالی مشهود قابل رویت است.

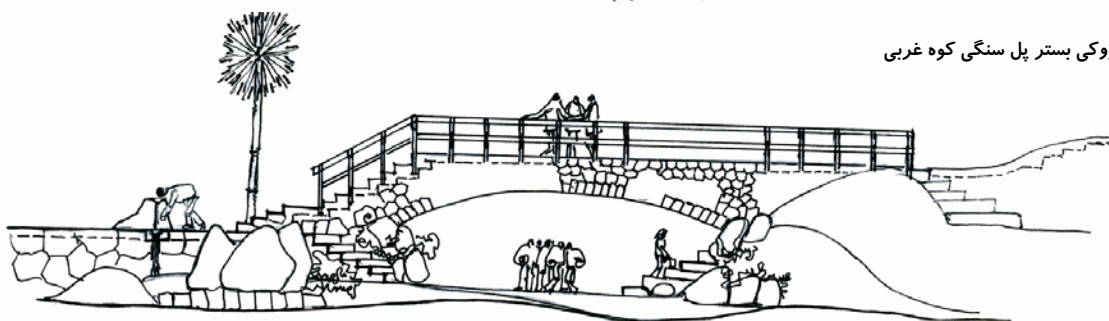
عناصر اصلی (بناها و فضاها)

- کوه غربی مرکز تحرک و فعالیت باغ سنگی است. در دامنه پایین شمال کوه غربی دو استخر بزرگ و کوچک احداث شده است که مجموعه متنوعی از آبشارها آنها و مسیر بین آن دو را به هم مرتبط می‌سازد. تراس‌های گردش سراسری و در دامنه بالاتر، مسیرهای استراحت خانواده‌ها همراه با آب و آبشار و گل و گیاه کوهستانی است.
 - دیوار سنگی حائل با نقش برجسته سی‌مرغ (تجسم داستان عرفانی سی مرغ عطار نیشابوری)
 - آموزش کوهنوردی (برای سنین مختلف در دامنه طبیعی کوه)
 - آرامگاه شهدای گمنام که در خاتمه اجرای طرح این قسمت بدون هماهنگی دفن شدند و در نتیجه طرح های آن محدوده برای انطباق با این شرایط تغییرات عمده نمودند...
 - نقشه شهر مشهد (با مقیاس ۱:۲۰۰۰): در این نقشه آبهای دره های مشهد که از کوه ها سرچشمه می‌گیرند نشان داده شده و این مجموعه آب‌ها به صورت آبشاری بر فراز مقابر شهیدان گمنام ظاهر شده و فرو می‌ریزد و به صورت جویباری از بین مقابر عبور می‌کند و به صورت آبشارهای متعددی تا پایین کوه و تا قلب باغ پذیرایی (استخر قدیمی) جریان می‌یابد.
 - مجموعه پذیرایی کوهستانی (شامل دو بوفه در مجاورت صخره ها)
 - تراس‌های استراحت در شمال و جنوب کوه
 - تابلو آهوان پناهجو در میان دو کوه (برروی منابع مدفون آب شهر مشهد که برافراز این منابع امکان کاشت گیاه وجود ندارد)
 - خانه هنرمندان (تبدیل ساختمان آجری قدیمی در انتهای خیابان بهشتی به مجموعه ای برای مراجعه، گردهمایی، پذیرایی و نمایش آثار هنرمندان مشهد)
 - دستشویی ها (در انطباق با شرایط کوه)
 - مجموعه اسکیت و رستوران کوهستان (در گودال بزرگ که از برداشت سنگ در گذشته ناشی شده است)
 - رستوران کوهستانی (در کمرگاه کوه)
 - پل‌های ارتباطی به مجموعه کودک و باغ پذیرایی
- لازم به یادآوری است که به علت کمبود بودجه موزه تاریخ طبیعی و مجسمه های مختلف انتخابی از میان سنگ های طبیعی موجود در کوه شرقی هنوز اجرا نگردیده است.

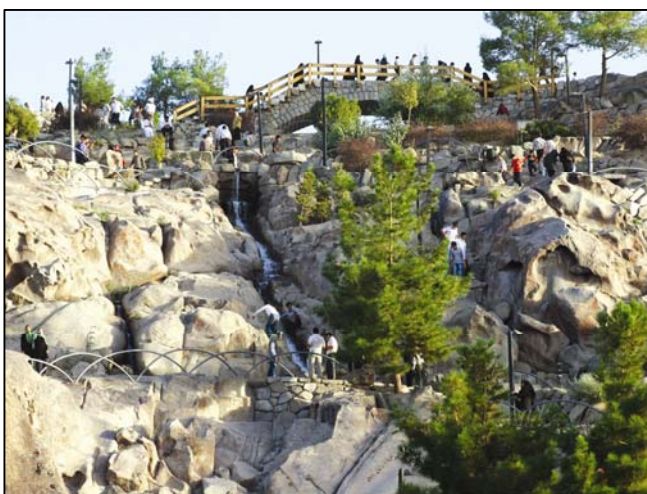
برای جلوگیری از تخریب طبیعت از ماشین آلات سنگین نظیر بولدوزر استفاده نشده است و هر جزئی از کوه با همان سنگ ها، حفره ها و صخره ها در محل طراحی (کروکی) شده و به اجرا در آمده است که نمونه هایی از کروکی ها در زیر ارائه گردیده است. برای اطلاع بیشتر به کتاب طراحی پردیس شهری که توسط اینجانب تالیف و به صورت دیجیتالی منتشر گردیده است مراجعه گردد.

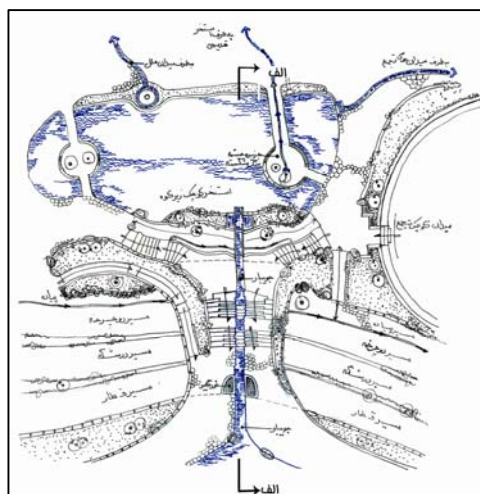
کروکی بستر پل سنگی کوه غربی

کروکی نمای پل سنگی کوه غربی

پل سنگی با چشم‌انداز ۳۶۰ درجه به شهر مشهد و به کوه‌های جنوب آن برفراز بخشی از کوه غربی

کروکی بستر استخر زیر کوه و پل ارتباطی

کوه مخروبه و متروک دیروز، اینک میعادگاه امواج انسانی و عاشقان طبیعت است.

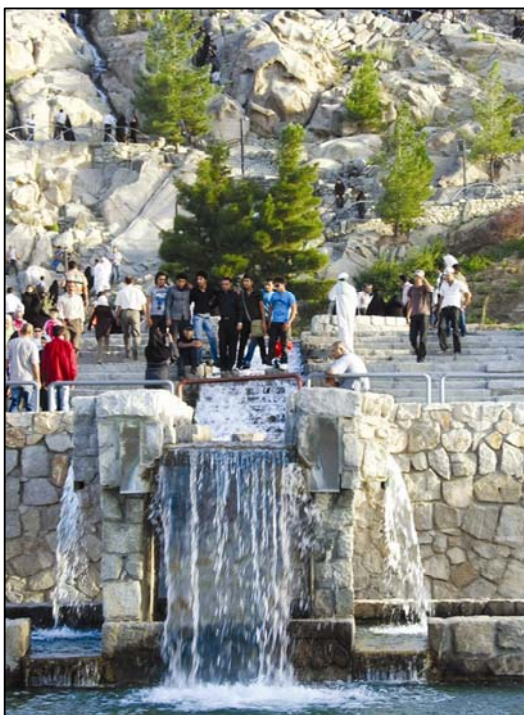
هر تخته سنگ به طوری قرار گرفته که می تواند به رفع خستگی انسانی کمک کند.

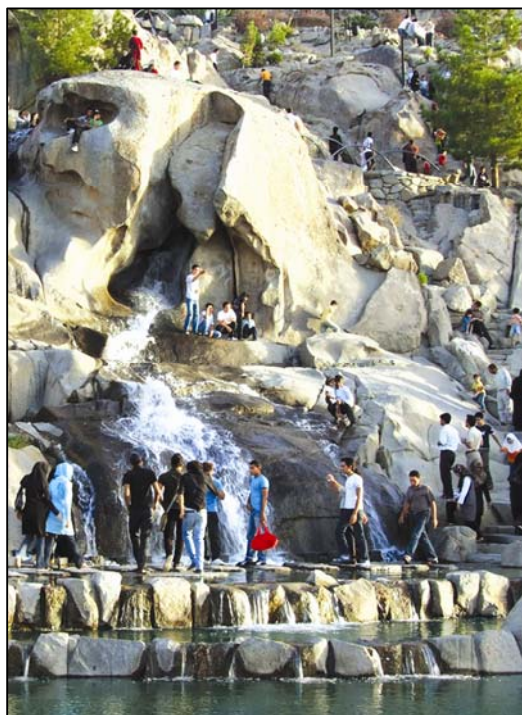
امروز - اراضی پشت باشگاه تبدیل به مجموعه‌ای سبز و پرتکاپو با مسیرهای مشجر جویباری گردیده است

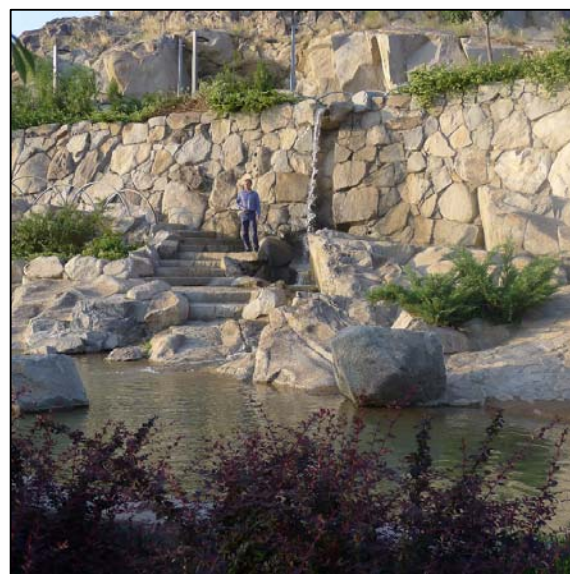
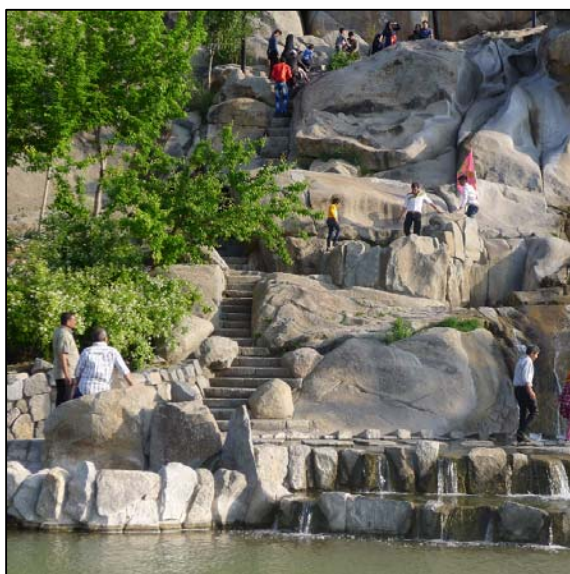
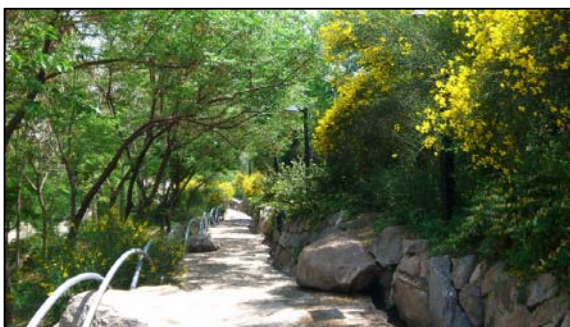
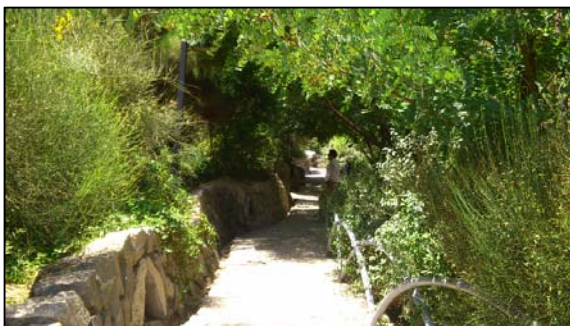
منظر عمومی استخر بزرگ و کوچک زیر کوه، باغ پذیرایی و بخشی از شهر مشهد

استخر کوچک زیر کوه در آغاز مسیر کوه دارای آبشاری است که مسیر حرکت به طرف کوه را نشان می‌دهد

شکاف صخره عقاب و آبشار آن بر فراز استخر زیر کوه

مناظری از مسیرهای کم شیب افقی و مسیرهای پرشیب اجرا شده و آبشارها و جویبارها در دو کوه سنگی در ترکیب با سنگ ها و بستر سنگی و فضای سبز متنوع

جزئیات نقش سنگی سی مرغ - چشمه مرغان در شب می درخشند و راه را به رهروان نشان می دهند.

نقش آهوان پناهجو در بین دو کوه (بر روی سقف منع آب آشامیدنی مشهد) اشاره به حمایت امام رضا (ع) از حیوانات بی پناه در طول سفر طولانی خود به طوس دارد.

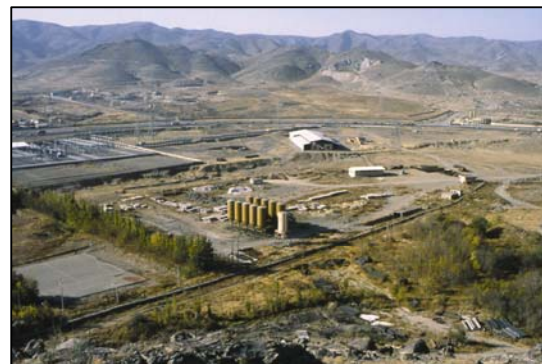

۴- باغ طبیعی

این باغ در بخش جنوبی پردیس در دو بخش جنوبی کوهها (دو کوه گرانیته) به مساحت حدود ۲۲/۷ هکتار قرار گرفته است. اراضی این باغ به طور کامل در تصرف ادارات، سازمانها و حتی کارخانه لوله سازی با مواد شیمیایی از بخش خصوصی بود. عناصری همچون پست برق ۶۳ و ۱۳۲ فشار قوی، کابل های متعدد فشار قوی که از جهات مختلف به پست وارد می شدند، وجود کال (مسیل) مربوط به کوه های جنوبی به این اراضی، همگی مانعی در جهت اجرای صحیح طرح بودند. حتی پس از تصویب طرح سال های متمادی نیرو، وقت و هزینه کارشناسی و حقوقی مصروف شد تا ادارات و افراد متصرف زمین را از آنجا خارج نمایند. متأسفانه بخشی از اراضی پس از حدود ۱۷ سال هنوز هم تخلیه نشده است. به علت تخلیه مرحله به مرحله اراضی طرح، اجباراً طرح دچار تغییرات متعددی گردید تا با تخلیه تدریجی و قطعه به قطعه اراضی هماهنگ شود. در صورت عدم اجرای این تغییرات امکان تصرف اراضی توسط افراد و سازمان های دیگر وجود داشت.

استخر جنوبی شامل جزیره پرندگان، رستوران غذاهای دریایی و حرکات موزون فواره ها که تاسیسات مربوطه آماده شده ولی به علت کمبود بودجه به طور کامل اجرا نشده است.

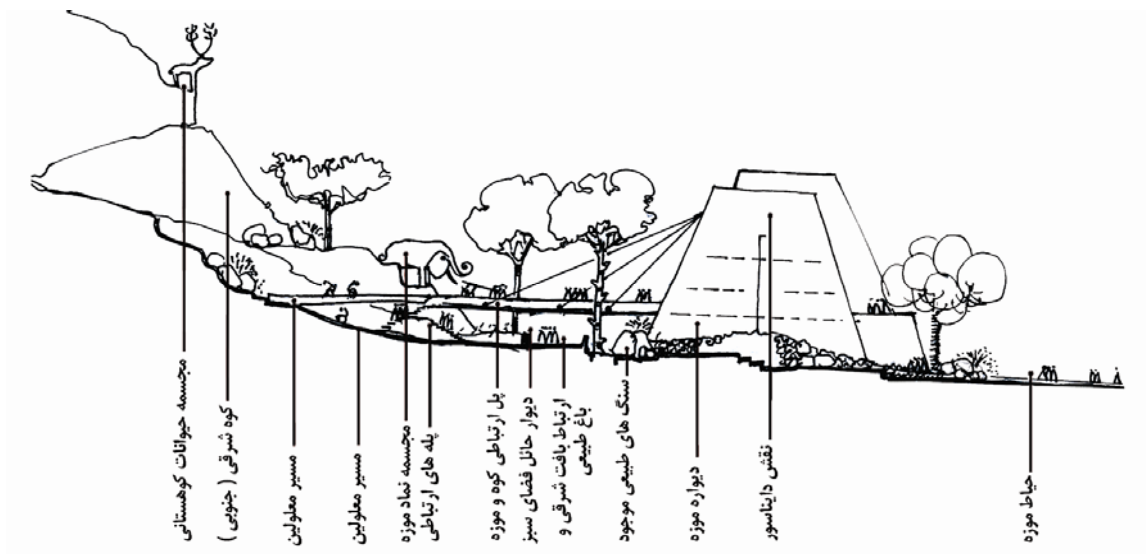
دیروز - اراضی باغ طبیعی - کوهسنگی - به طوری که در این تصویر ملاحظه می شود در قسمت جلوی اراضی تصرف شده توسط یک شرکت پیمانکاری ساختمانی، سیلوی سیمان و تجهیزات ساخت بتن - کمی دورتر کارخانه لوله سازی با مواد شیمیایی وابسته به سازمان آب و دورتر تأسیسات پست فشار قوی دیده می شوند.

امروز- قسمتی از باغ طبیعی، تپه گل ها و در انتها ارتفاعات جنوب مشهد

امروز- قسمتی از استخر بزرگ (ذخیره آب برای آبیاری بخش جنوب و گردش قایق ها بر آب)

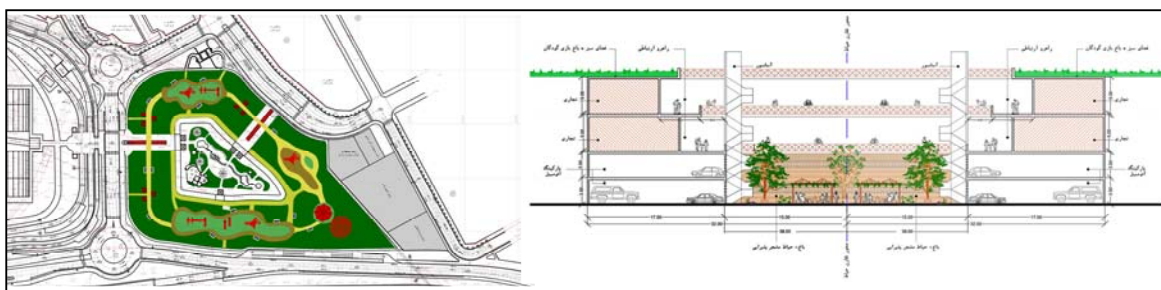
کروکی ایده استقرار موزه باغ طبیعی در مجاورت کوه جنوبی (کوه مرتفع)

۵- باغ تفریحی

این باغ در قسمت جنوب شرقی (پردیس) مجتمع کوهسنگی قرار گرفته و مساحت آن حدود ۱۳/۲ هکتار می باشد. بستر باغ تفریحی فاقد عارضه سنگی است. سطح آن از خاک پوشیده شده و بستر سنگی در عمق زیاد وجود دارد. قسمت مهمی از فضای سرپوشیده بزرگ باغ تفریحی در داخل زمین پیش بینی شده است (عمق خاک اجازه می دهد) تا به مانعی در مقابل منظر کوه تبدیل نگردد. در درون اراضی این باغ یک مسیر دست ساخت وجود داشت که از کوه های جنوب به داخل اراضی این باغ وارد و سپس با یک قوس از آن خارج می شد. پس از انجام بررسی مشخص شد که لزومی به نگهداری آن وجود ندارد و با حذف قوس

مزبور مسیل در جنوب جاده کمربندی اجرا گردید و بدین ترتیب یکپارچگی اراضی این باغ تأمین گردید و بقایای مسیل یاد شده به عنوان یک مسیر سرپوشیده تخلیه آب‌های سطحی، به مسیل سابق‌الذکر در نظر گرفته شد. در اراضی یاد شده تعدادی ساختمان قدیمی مربوط به شرکت برق منطقه ای نظیر انبارهای کابل، لوازم، کارگاه‌ها و همچنین انبار هوای آزاد کابل‌های اسقاطی شرکت برق منطقه‌ای وجود داشت که یکی از معضلات اجرای طرح تخلیه آن‌ها بود که تهیه و تحویل معوض اراضی به شرکت برق منطقه ای در نقطه ای دیگری از شهر مشهد و تخلیه تدریجی اراضی کنونی چندین سال طول به طول انجامید. از آنجا که شهرداری در نظر داشت این مجموعه بزرگ با مشارکت بخش خصوصی به اجرا در آید، قرار شد ایده طرح و طرح مرحله اول توسط طراح تهیه و ارائه گردد تا پایه مذاکره و توافق با سرمایه‌گذاران قرار گیرد و پس از توافق، تدقیق شود که به همین نحو عمل گردید، ولی شورای شهر مشهد بدون هماهنگی با طراح طرح در یک جلسه اراضی این بخش را به موزه دفاع مقدس واگذار نمود و بدین ترتیب بعد از حدود ۱۸ سال تلاش برای تخلیه اراضی، اجراء باغ تفریحی لغو و این بخش سرنوشت دیگری یافت.

نقشه پارکینگ طبقاتی - پوشش سقف پارکینگ طبقاتی شامل فضای سبز و بازی کودکان

مقطع پارکینگ طبقاتی برای باغ تفریحی و باغ طبیعی

نقشه مقطع مجموعه سرپوشیده باغ تفریحی

تصویری از درون باغ تفریحی در فضای سرپوشیده

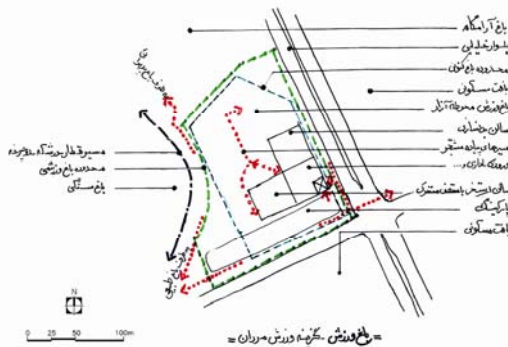
تصویری از حجم کلی مجموعه سرپوشیده باغ تفریحی

۶- باغ ورزشی

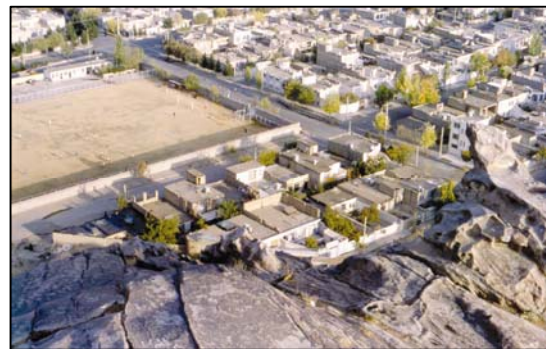

این مجموعه در شرق پردیس (مجمع) کوهسنگی قرار گرفته است. مساحت اولیه آن ۱/۴ هکتار بوده است که در داخل اراضی زمین فوتبال و یک استخر تابستانی وجود دارد و اراضی در اختیار آموزش و پرورش می باشد و در صورتی که با توافق شهرداری قسمتی از اراضی جدید مجاور آن که توسط شهرداری تملک شده است به آن الحاق گردد مجموعاً به مساحت ۲/۷ هکتار بالغ می گردد. از آنجا که اراضی در اختیار آموزش و پرورش است و طبعاً منطقی است که کاربری به نحوی باشد که به خدمات رفاهی، ورزشی، آموزش و پرورش در این اراضی صدمه‌ای وارد نشود دو گزینه پیشنهاد شده است که قابلیت استفاده توسط مردان را خواهد داشت و در چنین صورتی برای سالن های ورزشی سرپوشیده بانوان نیز قابل استفاده خواهد بود.

برای حفظ زمین به منظور بازی و فضای سبز طبعاً این مجتمع به صورت فشرده و روی هم ساخته می شود که ارتفاعی در حدود ۷ تا ۸ متر خواهد داشت. شهرداری برای ارتقاء کیفیت منظر این ورزشگاه خیابان رودکی و خیابان خلیلی در کنار آن را بازپیرایی نمود و فضای شهری جدیدی به وجود آورد و دیوارهای مخروبه و نامناسب ورزشگاه را به صورت نرده زیبایی آراست ولی متاسفانه آموزش و پرورش بدون هماهنگی با طرح، یک مجموعه سوله ای ایجاد نمود که فعلاً متوقف شده است.

کروکی استقرار فضاها در باغ ورزشی مردان

باغ ورزشی - تصویر از روی کوه غربی - عکس از وضعیت اولیه

۷- باغ آرامگاه

در مجاورت کوه آرامگاه شخصی از خاندان رضوی مدفون است و تعدادی قبور نیز در حیاط آن دیده می شود که در مجاورت کوه وضعیت نامناسبی دارد. طرح ارتقاء کیفیت این مجموعه تهیه و تصویب شده ولی هنوز به اجرا در نیامده است.

طرح: ارتقاء کیفیت بستر و منظره مقابل آرامگاه به صورت یک باغ ایرانی

باغ آرامگاه - تصویر ساختمان آرامگاه و مقابر موجود در آن - کوه غربی در پشت ساختمان مشاهده می شود.